

- Hodge R. The museum as a communicator: a semiotic analysis of The Western Australian museum Aboriginal Gallery, Perth / R. Hodge, W. D'Sonza // *Museum*. – 1979. – №4. – P.251-267.
- Osborne H. Museums and their functions / H. Osborne // *Journal of aesthetic education*. – 1985. – № 2. – P.41-51.

The article is devoted to the problem of actualization of the socio-cultural role of a museum in the context of museum communication theory. New understanding of social and cultural context of museum functioning allows us to characterize the museum communication process as a dialogue, in the course of which personal perception and information interpretation are activated.

Key words: *museum, museum communication, audience, cultural heritage, historical and cultural environment.*

Отримано: 31.08.2012

УДК 327(477)+061.1ЄС

Н. О. Гомонай

НОВА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНСЬКО-ЄВРОСОЮЗІВСЬКИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТНОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ ДЕРЖАВИ ПІСЛЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2010 РОКУ

У роботі досліджено стан, проблеми та перспективи реалізації євроінтеграційних прагнень України. Системно розглянуто основні зовнішні і внутрішні чинники, які формують засади нової стратегії євроінтеграційної політики України.

Ключові слова: *геополітика, геополітична стратегія, глобалізація, євроінтеграція, Європейський Союз, сталий розвиток, ініціатива «Східне партнерство».*

Серед актуальних проблем розвитку Української держави питання формування зовнішньополітичної стратегії є одним з найбільш складних і неоднозначних. Із проголошенням незалежності в 1991 році стало цілком зрозумілим, що п'ята за населенням та перша за територією на Європейському континенті Українська держава є одним із ключових елементів політичної, військової, економічної, наукової та культурної співпраці Європи.

Усесторонні відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли міністр закордонних справ Нідерландів, головуєчих в ЄС, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

На сьогоднішній день євроінтеграція є головним та незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України. Саме тому актуальність теми дослідження визначається, насамперед, необхідністю узагальнення окремих аспектів багаторічного досвіду формування та здійснення зовнішньої політики України, її місця у сучасних загальносвітових процесах, наукового обґрунтування засад зовнішньої політики країни, яке повинно мати на меті винесення уроків і окреслення подальших завдань державотворення в Україні та виокремлення проблемних питань і особливостей сучасного стану взаємовідносин України з Європейським Союзом.

Мета роботи полягає у дослідженні основних закономірностей, тенденцій і перспектив сучасної геополітичної стратегії України і визначенні на цій основі проблем та перспектив реалізації євроінтеграційних прагнень Української держави. Поставлена мета обумовила необхідність вирішення низки взаємопов'язаних завдань:

- визначити основні зовнішні і внутрішні чинники формування засад геополітичної стратегії України;
- визначити коло проблем, пов'язаних з реалізацією євроінтеграційних прагнень України;
- виділити актуальні аспекти реалізації євроінтеграційного курсу нашої держави з урахуванням її ролі і місця у сучасному геополітичному просторі.

Цілком зрозуміло, що вступ України до ЄС буде довготривалим, багатоетапним та віддаленим у часі процесом, проте висвітлення цієї теми вже сьогодні займає чільне місце в дослідженнях науковців, політиків та журналістів. Водночас оцінки у висвітленні теми відрізняються, що пояснюється політичними та ідеологічними розбіжностями.

Проблематика формування зовнішньополітичних пріоритетів України знаходиться у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців-геополітиків. Особливої ваги набувають роботи таких вчених, як А.С. Гальчинський, С.Д. Василенко, М.В. Михальченко, В.В. Мадіссон, В.А. Шахов, І.В. Артёмов та інші.

Зокрема С.Д. Василенко [1] розглядає деякі аспекти геополітики, які в умовах розбудови незалежної України набувають важливого теоретичного і практичного значення, аналізуються процеси, що стосуються європейського вибору Української держави. Досліджуються проблеми розвитку загальноєвропейського політичного процесу, формування європейського вектору української геополітики, інтеграції України в європейські структури.

М.В. Михальченко [9] досліджує загальні проблеми пізнання сучасних суспільств у світлі системно-цивілізаційної методології. Україна представлена як новий потужний гравець в Європі, роль якого ще визначається об'єктивними і суб'єктивними факторами світового і внутрішнього розвитку. Історія і сучасність, політика, економіка, ідеологія, людський потенціал, регіональний фактор – ці та інші детермінанти цивілізаційного становлення і розвитку України проаналізовані в аспекті оцінки місця нашої держави в сучасному світопорядку.

З-поміж найвагоміших фундаментальних публікацій щодо геополітичних змін на Європейському континенті та їх наслідків для української держави і її стосунків із центральноєвропейськими країнами – новими членами ЄС і НАТО, які побачили світ протягом останніх років в Україні, слід виділити працю А.С. Гальчинського [2] та роботу В.В. Копійки та Т.І. Шинкаренко [7], де особлива увага приділена проблемам у взаємовідносинах України і ЄС.

В.В. Мадіссоном та В.А. Шаховим [8] розглядаються проблеми, пов'язані з аналізом геополітики України як важливого чинника внутрішньої та зовнішньої політики, а також характеризуються

євроінтеграційні прагнення нашої держави як одного з елементів реалізації зовнішньополітичної стратегії України.

У збірнику наукових праць «Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи» (2008 р.) [3], виданому Закарпатським державним університетом, обговорено широке коло питань, пов'язаних з геополітичними інтересами України на сучасному етапі, проблемами її національної безпеки в умовах глобалізації, українсько-євросоюзівського кордону, висвітлено роль і місце України в європейських інтеграційних процесах та у відносинах з сусідніми державами-членами Євросоюзу, перспективи євроінтеграції України: від партнерства до асоціації.

Роботи названих вчених стали значним внеском у дослідження місця України у сучасному геополітичному просторі, окреслили основну суть таких досліджень – принцип залежності усього інтеграційного процесу від структурно-функціональних змін у світовій економіці, викликаних процесами глобалізації, які не залишили осторонь і Україну.

Визначальна тенденція сучасного світового розвитку в умовах глобалізації – динамічні зрушення у балансі сил на світовій арені. Ці об'єктивні умови мають вплив і на принципи формування зовнішньополітичних пріоритетів. Підтвердження пріоритетності євроінтеграційного курсу України Президентом Віктором Януковичем дає підстави для поглибленого аналізу сучасного стану та перспектив у взаємовідносинах України з ЄС після президентських виборів 2010 року.

Для того, щоб простежити розвиток взаємовідносин України з ЄС після президентських виборів 2010 року, варто розпочати з окремих базових положень.

Перший закордонний візит новообраного Президента Віктора Януковича до Брюсселю і підтвердження пріоритетності для України курсу на євроінтеграцію оптимізувало діалог з Євросоюзом на найвищому рівні. Світовою спільнотою це було оцінено позитивно і зрозуміло, чому. Адже Україна лежить на перехресті різновекторних геополітичних інтересів у безпосередній зоні суперечливого стратегічного трикутника «США – ЄС – Росія». Контури цього трикутника ще не набули чітких обрисів, однак роль Української держави в їх остаточному визначенні загальноновизнана. Адже Україна є проміжним санітарним кордоном або «буферною зоною» цивілізаційного простору між західною і російсько-євразійською цивілізаціями [6].

Зустрічі з лідерами Євросоюзу мали суто офіційний та ознайомчий характер, проте у Брюсселі відчували зміни, на яких акцентував увагу український президент. Насамперед йшлося про задекларований реалізм у європейсько-українських відносинах. Це «не євроромантизм – це європрагматизм» [4], – зауважив В.Ф. Янукович. І керівникам Єврокомісії та Європарламенту, і президентові Європейської ради та координаторові зовнішньої політики ЄС Президент України заявляв про бажання інтегруватися до Євросоюзу, хоча й акцентував увагу на намірах зближення з Росією.

Наступним етапом на шляху реалізації нової стратегії у двосторонніх взаємовідносинах став чотирнадцятий саміт Україна – ЄС (22 листопада 2010 р.), який по суті не виправдав очікувань держави і не став визначним. На саміті у Брюсселі лідери обох сторін обговорювали такі питання [10]:

1. Конституційні процеси в Україні. Сторона ЄС закликала українську владу здійснити конституційну реформу широким та всеохоплюючим способом у тісній співпраці з Венеціанською комісією Ради Європи.

2. Розвиток взаємовигідної співпраці Україна – ЄС. Було наголошено на важливості Угоди про асоціацію Україна – ЄС, підтверджено спільне зобов'язання щодо створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС з метою забезпечення поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, а також висловлено сподівання на якомога швидше завершення переговорів при збереженні якості та життєздатності Угоди про асоціацію.

3. Питання реформування України:

- *в економічній сфері* – задля забезпечення швидкого відновлення зростання та конкурентоспроможності;
- *у політичній сфері* – щоб забезпечити внутрішню стабільність України;
- *у культурній сфері* – для підтримання належного рівня суспільства.

Головний акцент робився на макроекономічній стабільності (зокрема виконанні угоди стенд-бай з Міжнародним валютним фондом та наданні макрофінансової допомоги з боку ЄС); на енергетичних питаннях; місцевих виборах 31 жовтня та рішенні Конституційного Суду; повазі до прав людини та принципів демократії; громадянському суспільстві, розвитку медіа та міжлюдських контактах.

4. Активна співпраця України в рамках ініціативи «Східне партнерство», яка включає співробітництво з країнами-учасниками цієї ініціативи, проведення самітів та зустрічей.

5. Підписання Плану дій щодо візової лібералізації для України. План дій визначає всі технічні умови, які має виконати Україна для забезпечення прогресу в напрямі запровадження безвізового режиму як довгострокової перспективи для короткотермінових поїздок громадян України. Передбачалось, що його реалізація розпочнеться одразу і підлягатиме систематичному моніторингу обома сторонами.

6. Підписання Україною Протоколу про входження до Енергетичного співтовариства, якому передувало ухвалення закону про принципи функціонування ринку природного газу. Реформи у рамках Договору про Енергетичне співтовариство відчутно зміцнять прозорість, конкурентоздатність та подальший розвиток енергетичного сектору. ЄС продовжить підтримувати Україну у підвищенні енергоефективності та використанні відновлюваних джерел енергії за допомогою впровадження необхідних реформ,

покликаних модернізувати український енергетичний сектор. Ці реформи мають відповідати зобов'язанням, взятим Україною у рамках Договору про Енергетичне співтовариство, та умовам спільної декларації з модернізації української газотранспортної системи, ухваленій у березні 2009 року під час міжнародної конференції між Україною та ЄС.

7. Питання регіонального характеру. Сторони обговорили міжнародні та регіональні питання, особливо у контексті відносин з Білоруссю, Росією, та врегулювання Придністровського конфлікту у Республіці Молдова. Оскільки Україна та ЄС є партнерами у вирішенні Придністровського конфлікту у форматі «5+2», сторони домовилися продовжувати тісну співпрацю, підкресливши, що поновлення перемовин у форматі «5+2» залишається їхньою спільною метою. Вони висловили сподівання, що прогрес з цього питання буде досягнуто під час майбутнього саміту ОБСЄ в Астані 1-2 грудня 2010 року. Також лідери домовилися посилювати співпрацю щодо боротьби проти піратства та збройного розбою у водах поблизу Сомалі. У цьому контексті ЄС привітав спільну участь України в операції військово-морських сил ЄС «Аталанта» та висловив сподівання, що Україна і надалі продовжуватиме співпрацювати з ЄС у цьому напрямі.

Чотирнадцятий саміт Україна – ЄС став фактичним «продовженням» першої зустрічі Президента України Віктора Януковича з європейськими лідерами у Брюсселі в березні 2010 року. Він закріпив співпрацю України з Європейським Співтовариством і надав сили нашій державі і надалі йти шляхом євроінтеграції.

Незважаючи на всю інтенсивність, контакти нової влади з керівництвом ЄС не переросли в нову якість політико-дипломатичного діалогу.

Проте очевидно, що й для європейських країн Україна є бажаним партнером, і не лише з політичної точки зору, як важливий фактор формування системи колективної безпеки на континенті, а й з економічної – як великий споживчий ринок, джерело відносно дешевої робочої сили, як країна з невикористаним повною мірою інтелектуальним, науково-технічним і виробничим потенціалом [8, с.110].

Але прагнення України до європейської інтеграції, що перетворилося на магістральний напрям української зовнішньої політики, не зустрічає відповідної очікуваної реакції з боку країн-членів ЄС не лише внаслідок невіршеності в Україні багатьох проблем демократичної трансформації, а й тому, що в їхній позиції виявляються елементи певної індиферентності щодо перспектив входження України до європейських структур. Підтвердженням цього є те, що визначення самим ЄС місця України в Європі за останні роки практично не змінилося – вона багато в чому залишається для країн-учасниць цього союзу лише частиною колишнього пострадянського простору [8, с.111].

Висновки. Узагальнюючи, потрібно акцентувати увагу на тому, що реалізації євроінтеграційного курсу заважає низка внут-

рішніх та зовнішніх проблем. До зовнішніх можна віднести такі [5, с.48]:

- ✓ зосередженість ЄС на внутрішніх питаннях, пов'язаних з кардинальними трансформаціями, передбаченими Лісабонською угодою (зміни у структурі органів ЄС і механізмах прийняття рішень);
- ✓ негативний вплив на ситуацію в ЄС світової фінансово-економічної кризи;
- ✓ фактор Росії, яка активно намагається зберегти Україну у сфері свого впливу, зокрема залучити до економічних та військово-політичних об'єднань під її егідою (Митний союз, ОДКБ).

До внутрішніх проблем належать: неефективність соціально-економічних реформ та боротьби з корупцією, корозією судової системи, відчуження влади від суспільства, брак інституційного, кадрового та ресурсного забезпечення політики на європейському напрямі, згортання демократичних процесів.

Якщо процес європейської інтеграції і надалі успішно розвиватиметься, долаючи труднощі і перешкоди, то для свого логічного і природного завершення він має охопити дійсно всі країни Європи. Зрозуміло, що, зважаючи на економічне відставання України та ще малий досвід демократичного функціонування відкритої політичної системи, даний процес буде довготривалим і поступовим. Однак стратегічна мета тим і відрізняється від тактичної, що передбачає довготермінову перспективу. Європейський напрям є, як відомо, пріоритетним в нашій зовнішній політиці. Саме в інтересах України залишається:

- ✓ домагатися більшої інтеграції у європейські структури, оскільки саме тут знаходиться передова технологія і більш прогресивні економічні відносини;
- ✓ констатувати відкритість ЄС для членства України, як і для будь-якої європейської держави, що визнає і поважає принципи свободи, демократії. Поваги до прав людини і фундаментальних свобод, верховенства права;
- ✓ враховувати договірну практику ЄС з країнами Центральної Європи, а також наявність сучасних викликів і реалій розширеної Європи;
- ✓ запровадити етапність визначальних кроків інтеграції України до ЄС у ключових сферах відносин: політичній, економічній, енергетичній, правовій та ін. [7, с.636].
- ✓ спрямувати власну стратегію на розширення «вузьких» рамок політики сусідства, зокрема в межах сучасного переговорного процесу [7, с.631].

Список використаних джерел:

1. Василенко С.Д. Європейський вибір України : монографія / С.Д. Василенко. – О. : Видавінформ ОНМА, 2003. – 212 с.
2. Гальчинський А.С. Україна на перехресті геополітичних інтересів. – К. : Знання України, 2002. – 360 с.
3. Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан та перспективи : зб. наук. пр. – Ужгород : Ліра, 2008. – 374 с. – (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; вип.10).

4. Сремліца В. Президент Янукович у Брюсселі: «від євроромантизму – до європрагматизму», не забуваючи про Росію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1971732.html>. Доступ – 01.03.2010 р.
5. Зовнішня політика // Національна безпека і оборона: журнал Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. – 2011. – №3 (121). – 78 с.
6. Зленко А. Україна у мінливому світі / А. Зленко // Дзеркало тижня. – 2009. – №31 (759).
7. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л.В. Губерської. – К. : Знання, 2009. – 751 с.
8. Мадіссон В.В. Сучасна українська геополітика : навч. посіб. / В.В. Мадіссон, В.А. Шахов – К. : Либідь, 2003. – 176 с.
9. Михальченко М. Україна як нова історична реальність: Запасний гравець Європи. – Дрогобич : Відродження, 2004. – 488 с.
10. Прес-реліз «Чотирнадцятий саміт ЄС – Україна. Спільна заява для преси» // Офіційний сайт посольства України в Японії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/japan/ua/22549.htm>.

In the article the situation, problems and prospects of Ukraine's European aspirations are investigated. The major external and internal factors which form the foundations of a new strategy for European integration policy of Ukraine are considered in the article.

Key words: *geopolitics, geopolitical strategy, globalization, European integration, European Union, sustainable development, the initiative "Eastern Partnership".*

Отримано: 03.09.2012

УДК 321.64:323.1(477)

О. П. Григоренко

КОМУНІСТИЧНА ДИКТАТУРА І ПОЛІТИКА ДУХОВНОГО ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

В статті аналізується політика державного воєнничого атеїзму компартійно-радянської диктатури проти українського народу та її згубні наслідки.

Ключові слова: *комуністична диктатура, атеїзм, антицерковний терор, ідеологія, релігія, церква, священник.*

У тисячолітній історії українського народу є понад сімдесятилітній проміжок часу ХХ ст. У цей історичний період комуністи, встановивши силою зброї радянську владу, влаштували сатанинське дійство будівництва соціалістичного ладу. Час і наступні покоління дадуть об'єктивну оцінку радянському періоду в нашій історії. Але стосовно Церкви вже тепер можна з усією очевидністю стверджувати, що це був період важких випробувань і навіть судний день: адже держава сповідувала атеїстичну ідеологію, завданням якої було знищення віри як такої і священників зокрема. Адже радянський керівник М. Хрущов обіцяв останнього священника показати по телебаченню у 1980 р. [15, с.4].

Історіографія проблеми релігійного життя населення України в умовах комуністичного режиму знаходиться в процесі станов-